

Archeologienota: Het archeologisch bureauonderzoek aan de Rozenstraat te Niel

**Annelies De Raymaeker
Caroline Dockx**

2.1 Administratieve gegevens

Verstoorde zones: Geen

Het projectgebied bevindt zich ten oosten van de huidige kern van Niel. Het maakt deel uit van een regio waar in het verleden weinig tot geen archeologische vondsten werden gedaan, vermoedelijk grotendeels ten gevolge van het ontbreken aan grootschalige archeologische inventarisaties. Volgens de bodemkaart (fig. 1.11) bevindt er zich op het terrein een Sdcz bodem en een Lhc bodem. Een Sdcz bodem is een matig natte lemige zandbodem met een sterk gevlekte en verbrokkelde textuur B-horizont met sedimenten die lichter of grover worden in de diepte. Een Lhc bodem is een natte zandleembodem met een sterk gevlekte en verbrokkelde textuur B-horizont.

Bijgevolg heeft het projectgebied geen archeologische aanwijzingen voor de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Het archeologisch potentieel voor sporensites vanaf de metaaltijden tot en met de volle middeleeuwen is wel hoog. Verder wordt het projectgebied gekarteerd als grasland met struiken en bomen (fig. 1.10).

Aan de hand van het historisch kaartmateriaal kon er vastgesteld worden, dat het projectgebied in een zeer landelijke regio lag waar weinig bewoning was, die pas in de loop van de 19de en 20ste eeuw toenam. Binnen het projectgebied werd maar één gebouw vastgesteld. De archeologische verwachting vanaf de late middeleeuwen ligt dan ook laag.

De informatie die tijdens het aanbevolen archeologisch (voor)onderzoek wordt verzameld, kan in de toekomst worden uitgebreid. Er kon geen grootschalige verstoring binnen de grenzen van het projectgebied worden vastgesteld. Hierdoor bevat het onderzoek veel potentieel tot kenniswinst.

Eerst wordt de opportuniteit van de diverse methoden van vooronderzoek zonder ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuun	Motivering
Landschappelijke boringen	Nee	Er wordt binnen het projectgebied geen specifieke bodemkundige situatie verwacht die een landschappelijk booronderzoek noodzakelijk maakt. Het uitgevoerde bureauonderzoek heeft geen verwachting gecreëerd voor het aantreffen van een prehistorische artefactensite.
Landschappelijke profielputten	Nee	Er wordt binnen het projectgebied geen specifieke bodemkundige situatie verwacht die het graven van landschappelijke profielputten noodzakelijk maakt. Het uitgevoerde bureauonderzoek heeft geen verwachting gecreëerd voor het aantreffen van een prehistorische artefactensite.
Geofysisch onderzoek	Nee	Geofysisch onderzoek is niet aangewezen omdat dit geen gegevens over de chronologie van de eventueel gedetecteerde fenomenen kan opleveren. Ook dient er op gewezen te worden dat vooral grote en specifieke sporen opgemerkt worden tijdens dit soort onderzoek. Kleinere sporen die mogelijk deel uit maken van een plattegrond worden al sneller niet opgemerkt. Ook dient na de uitvoering van geofysisch onderzoek steeds verder onderzoek met ingreep in de bodem plaats te vinden om de aard van de aangetroffen anomalieën te verifiëren.
Veldkartering	Nee	Binnen dit onderzoek biedt deze methode geen meerwaarde en zal dit vermoedelijk niet tot kenniswinst leiden. Het grootste gedeelte van het projectgebied bestaat uit dichte weidegrassen en struiken waardoor eventuele archeologische

		artefacten niet kunnen worden opgemerkt. Dergelijk onderzoek is bijgevolg niet nuttig en niet noodzakelijk.
--	--	---

Vervolgens wordt de opportuniteit van de diverse methoden voor vooronderzoek met ingreep in de bodem afgewogen.

Methode	Opportuin	Motivering
Verkennd archeologisch booronderzoek	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.
Waarderend archeologisch booronderzoek	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.
Proefputten in functie van steentijd artefactensites	Nee	Tijdens het uitgevoerde bureauonderzoek werden geen elementen aangetroffen die wijzen op de mogelijke aanwezigheid van een steentijd artefactensite. Hoewel deze methode niet overdreven destructief is, lijkt het toch geen meerwaarde of kenniswinst te bieden voor het onderzoek.
Proefsleuven en/of proefputten	Ja	Het is nuttig deze methode toe te passen op het terrein, omdat de onderzoekstechniek een beter ruimtelijk inzicht biedt dan de voorgaande onderzoekstechnieken. Omwille daarvan, en de verwachting dat er geen complexe verticale strategie aanwezig is, is een proefsleuvenonderzoek aangewezen. Om beter ruimtelijk inzicht toe te laten is het nodig een groter percentage van het terrein (12,5%) te onderzoeken dan de voorgaande onderzoeksmethoden, wat resulteert in een grotere schadelijke impact op het bodemarchief. Deze methode is echter niet overdreven schadelijk te noemen. Ondanks de grotere schadelijke impact op het bodemarchief is deze onderzoeksmethode nodig om verdere uitspraken te kunnen doen over de eventuele aanwezigheid van een archeologische site op het terrein.

Na afweging van de opportuniteit van elke individuele onderzoeksmethode wordt de combinatie van verschillende methoden afgewogen op basis van dezelfde criteria. Op basis van hogerstaande afwegingen wordt een vooronderzoek voorgesteld dat bestaat uit een proefsleuvenonderzoek.

Het proefsleuvenonderzoek kan maar pas doorgaan indien het terrein volledig ontdaan is van alle hoge begroeiing en eventuele bomen. Aangezien de diepte van het archeologisch vlak niet gekend is, mogen bomen enkel bovengronds verwijderd worden. Stronken en wortels mogen niet worden verwijderd.

Het terrein is momenteel niet in eigendom. De aankoop van de percelen geldt onder opschortende voorwaarden, de voorwaarde zijnde dat er een verkavelingsvergunning kan worden bekomen. De huidige eigenaars hebben via een schrijven geen toestemming gegeven om een terreinonderzoek te laten uitvoeren⁶. Bovendien kan het verwijderen van de bomen pas gebeuren na het verkrijgen van de verkavelingsaanvraag. Het vooronderzoek kan bijgevolg enkel in uitgesteld traject uitgevoerd worden.

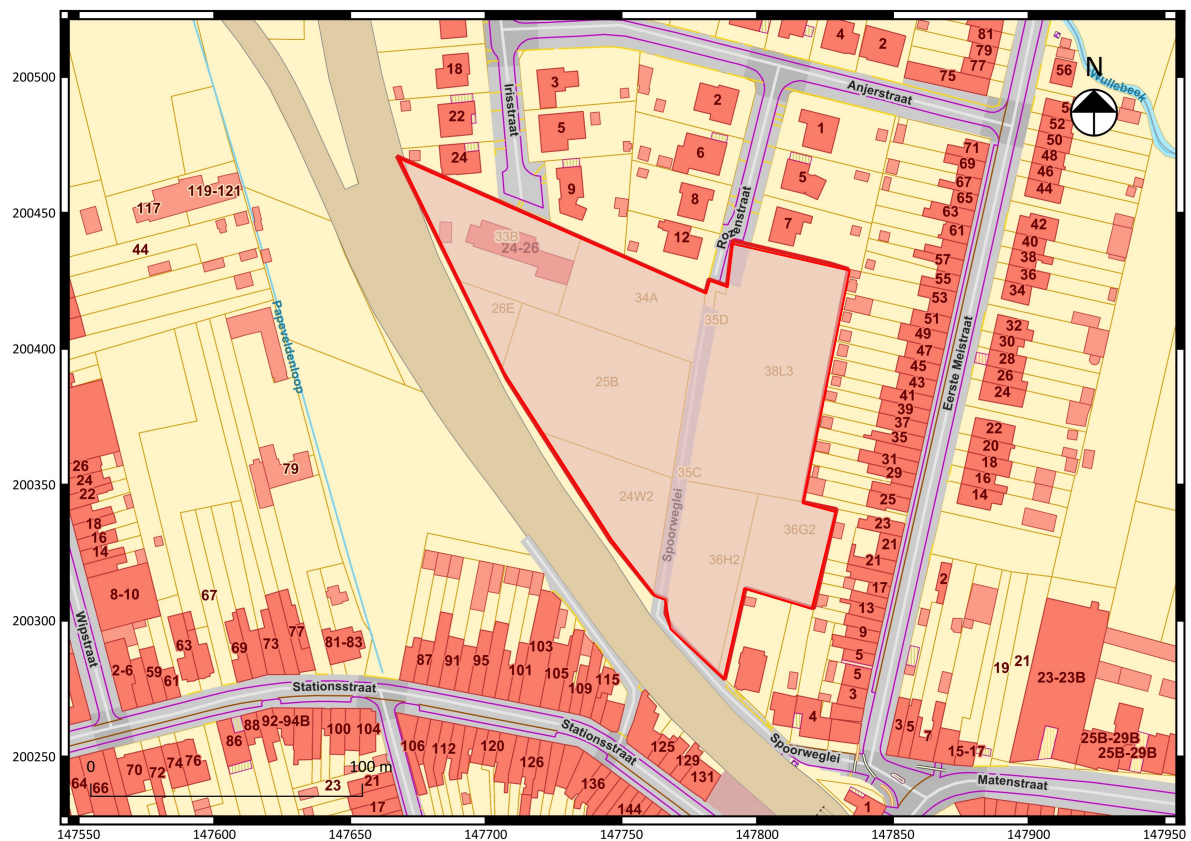

Fig. 2.1: Syntheseplan met aanduiding van de zone die geselecteerd werd voor verder onderzoek.

⁶ De twee brieven werden toegevoegd aan de privacyfiche.

2.3 Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem

2.3.1 Vraagstelling en onderzoeksdoelen

Doelstelling van een vooronderzoek met ingreep in de bodem is nagaan of archeologische niveau's aanwezig zijn in het projectgebied en op welke diepte om een inschatting te kunnen maken van de verstoring van de geplande werken. Verder dient het vooronderzoek met ingreep in de bodem uitspraken te kunnen doen over de aan- of afwezigheid van een archeologische site binnen het onderzoeksgebied en over het potentieel op kennisvermeerdering.

Kunnen de gegevens uit het vooronderzoek met ingreep in de bodem bijkomende informatie aanleveren die toelaten de hypothesen gebaseerd op het bureauonderzoek bevestigen, verfijnen of bij te sturen op vlak van de opbouw van de ondergrond, aanwezigheid van intacte bodems, verstoring van de oorspronkelijke bodem, verwachte periode en aard van de site bijvoorbeeld?

Volgende onderzoeksvragen worden behandeld:

- Op welke dieptes bevinden zich relevante archeologische niveau's?
- Waar ligt/ lag de hoogste grondwaterspiegel?
- Zijn er nog intacte bodems aanwezig?
- In hoeverre is de oorspronkelijke bodem (sub)recent verstoord?
- Kon de aanwezigheid van een podzol worden vastgesteld?
- Kan er een link gelegd worden tussen de aangetroffen site en de sites die in het verleden reeds in de omgeving werden onderzocht?

Het vooronderzoek in zijn geheel kan als volledig worden beschouwd als er voldoende informatie werd gegenereerd om:

- een te bekrachtigen nota op te maken die de hoogstwaarschijnlijke afwezigheid van een archeologische site afdoende staft.
- een te bekrachtigen nota op te maken die het ontbreken van potentieel op kennisvermeerdering afdoende staft.
- een te bekrachtigen nota op te maken die de onmogelijkheid voor een behoud in situ staft en een plan van aanpak hiervoor biedt.
- een te bekrachtigen nota op te maken die de mogelijkheid voor een behoud in situ staft en een plan van aanpak hiervoor biedt.

De onderzoeksmethode beslaat de oppervlakte van 14634 m², zoals die is afgebakend op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek (fig. 2.1). De onderzoeksdoelen zijn succesvol bereikt wanneer de vooropgestelde onderzoeksvragen en de bijkomende onderzoeksvragen van het assessment beantwoord zijn.

2.3.2 Onderzoeksstrategie, methode en technieken

Voor de gehanteerde onderzoekstechniek is hoofdstuk 8.6 van de Code van de Goede Praktijk van toepassing.

De aangelegde proefsleuven hebben een breedte van 2 m met een maximale tussenafstand (van as tot as) van 15 m. De proefsleuven worden in een min of meer vast grid aangelegd met een ... oriëntatie (fig.). Deze oriëntatie wordt voorgesteld omdat dit inspeelt op de topografische situatie en zorgt voor een accurate steekproef, zonder enige willekeur. De sleuven moeten minstens 10% van het volledige terrein beslaan, tenzij tijdens de uitvoering van de werking grote bodemverstoringen worden vastgesteld. In totaal moet minstens 12,5% van het terrein onderzocht worden. Indien een archeologische site wordt aangetroffen, worden extra proefsleuven en/of kijkvensters gegraven om een afbakening van de site te bekomen.

De proefsleuven en eventuele kijkvensters worden uitgegraven met een graafmachine met een tandenloze bak. De proefsleuven worden aangelegd op het bovenste archeologische niveau waarop grondsporen te zien zijn. De teelaarde en het eventuele onderliggende colluvium worden verwijderd. Bij het leesbaar maken van het te registreren grondvlak dient aandacht te worden besteed aan de aanwezigheid van lithisch materiaal. Een steentijdsite is weinig waarschijnlijk, maar kan immers niet uitgesloten worden. Indien een steentijdsite wordt aangetroffen tijdens het proefsleuvenonderzoek, worden de artefacten in 3D geregistreerd. Het materiaal wordt tijdens het veldwerk voorgelegd aan een ervaringsdeskundige lithische artefacten.

De uitvoerders van het proefsleuvenonderzoek dienen niet te beschikken over bijkomende specifieke competenties ten opzichte van deze opgenomen in de Code van Goede Praktijk.

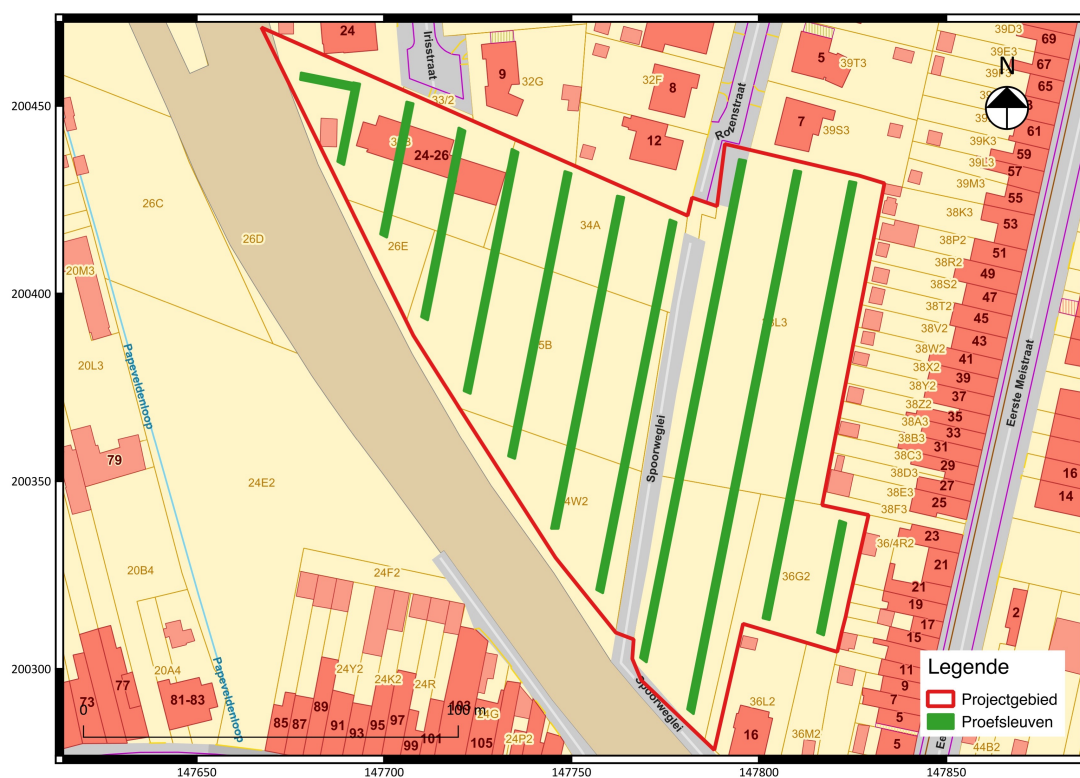

Fig. 2.2: Projectie van het voorgestelde sleuvenplan op het kadaster.

Bibliografie

Websites (geraadpleegd op 19 en 20 oktober 2016):

<https://cai.onroenderfgoed.be>

<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/120281>

www.agiv.be

www.cartesius.be

www.dov.vlaanderen.be

www.geoportaal.be

www.geopunt.be

Bijlagen

Bijlage 1 : Plannenlijst

Projectcode	2016J165				
Onderwerp	Plannenlijst				
Aanmaker alle plannen	Wouter Yperman				
Plannummer/fig.	Type	Onderwerp	Schaal	Analoog/Digitaal	Datum
1/1.1	Topo 1996	Locatie onderzoeksgebied	1/10.000	Analoog	21-9-2016
2/1.3	Kadaster 2016	Locatie onderzoeksgebied	1/5.000	Digitaal	21-9-2016
3/1.4	Bouwplan	Bestaande toestand van het terrein		Digitaal	
4/1.5	Bouwplan	Inplanting verkaveling		Digitaal	
5/1.6	Bouwplan	Modeldwars-profielen		Digitaal	
6/1.7	Bouwplan	Ontwerpplan		Digitaal	
7/1.8	Bouwplan	Rioleringsplan		Digitaal	
8/1.9	Bouwplan	Rooilijnplan		Digitaal	
9/1.10	Digitaal hoogtemodel	hoogte	1/10.000	Digitaal	21-9-2016
10/1.11	Digitaal hoogtemodel	Hoogte	1/2.500	Digitaal	21-9-2016
11/1.12		Terreinsnede		Digitaal	21-9-2016
12/1.13	Bodemerosiekaart	Bodemerosie	1/10.000	Digitaal	21-9-2016
13/1.14	Bodembedekkingskaart	Bodembedekking	1/10.000	Digitaal	21-9-2016
14/1.15	Bodemkaart	Bodemopbouw	1/10.000	digitaal	21-9-2016
15/1.16	Tertiairgeologische kaart	Tertiair (1989-2001)	1/10.000	Analoog & digitaal	21-9-2016
16/1.17	Quartaairgeologische kaart	Quartaair (1991-2005)	1/10.000	Analoog & digitaal	21-9-2016
17/1.18	Historische kaart	Frickx (1712)	1/2.500	Analoog	21-9-2016
18/1.19	Historische kaart	Ferraris (1777)	1/10.000	Analoog	21-9-2016
19/1.20	Historische kaart	Ferraris (1777)	1/2.500	Analoog	21-9-2016
20/1.21	Historische kaart	Buurtwegen	1/10.000	Analoog	21-9-

		(1840)			2016
21/1.22	Historische kaart	Buurtwegen (1840)	1/2.500	Analoog	21-9-2016
22/1.23	Historische kaart	Vandermaelen (1846-1852)	1/10.000	Analoog	21-9-2016
23/1.24	Historische kaart	Vandermaelen (1846-1852)	1/2.500	Analoog	21-9-2016
24/1.26	Topografische kaart	Topografische kaart 1996	1/5.000	Analoog	21-9-2016
25/1.29	CAI	Gekende archeologische sites	1/2.500	Digitaal	21-9-2016
26/2.1	Syntheseplan	Zone geselecteerd voor verder onderzoek	1/2.500	Digitaal	26-9-2016
27/2.2	Syntheseplan	Projectie boorgrid voor verkennende boringen	1/2.500	Digitaal	26-9-2016
28/2.3	Syntheseplan	Projectie sleuvenplan op kadaster	1/2.500	Digitaal	26-9-2016

Bijlage 2: Fotolijst

Projectcode	2016J165		
Onderwerp	Fotolijst		
Nummer / fig.	type	Vervaardiging	Onderwerp
1 /Voorblad	Luchtfoto 2012	Digitaal	Impressie terrein - detail
2/1.25	Luchtfoto 1971	Analoog	Impressie terrein - detail
3/1.27	Luchtfoto 2000	Analoog	Impressie terrein - detail
4/1.28	Luchtfoto 2012	Digitaal	Impressie terrein - detail